

Vprašanja političnim strankam; volitve v DZ 2026 – Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS)

Splošno

Katera področja v Sloveniji je po vašem mnenju najbolj treba urediti? Opredelite tri najpomembnejše rešitve na področjih, za katera menite, da so spremembe nujne.

Pirati smatramo, da so področja, ki so najbolj potrebna ureditve: **zdravstvo, gradnja javnih stanovanj ter dostopni javni prevozi.**

Katere javne storitve v naši državi so za vas najpomembnejše in zakaj? Na kakšen način nameravate izboljšati učinkovitost, kakovost in dostopnost do njih? Navedite konkreten ukrepe.

Urejen in učinkovit javni prevoz ima pozitivne ekonomske in ekološke učinke in obenem izboljša pretočnost cestnih povezav. Javni prevoz mora biti funkcionalen in dostopen. Eden izmed predlaganih ukrepov je uvedba enotnega sistema za nakup vozovnic za vse oblike javnega potniškega prometa v državi. Potrebno je zagotoviti tudi javni dostop do podatkov o zamudah, spremembah in prostih sedežih. Uveljavitev možnosti nakupa znižane letne karte za lokalne prevoze v regiji prebivanja. Iz programa:

- Uvedbo enotnega sistema za nakup vozovnic za vse oblike javnega potniškega prometa v državi ter tudi za mednarodne vozovnice.
- Zagotovitev odprtih podatkov o zamudah, spremembah in prostih sedežih.
- Uvedba možnosti vnaprejšnje rezervacije sedeža na avtobusih in vlakih.
- Poštene cene: uveljavitev možnosti nakupa znižane letne karte za lokalne prevoze v regiji prebivanja.
- Prekinitev škodljivih javno-zasebnih partnerstev pri avtobusnih prevozi.
- Spodbujali bomo večje medobčinske projekte na področju javnega prevoza, med drugim tudi gradnjo infrastrukture za tramvajske in hitre avtobusne linije.
- Posodobitev železniškega omrežja z elektrifikacijo prog in nadgradnjo na izmenični tok.
- Gradnja železniških obvozov okrog Ljubljane, saj je železniški nadvoz prek Dunajske ceste edina prometna žila med zahodnim in vzhodnim delom železniškega omrežja.
- Naš cilj je padec povprečnega časa potovanja do službe v državi za 20% v 4 letih.
- Uvedba nočnih linij, tudi v medkrajevnem prometu.
- Del trošarin na pogonska goriva bomo namenili specifično subvencijam za javni potniški promet.

- Priprava zakonske podlage za uvedbo ekoloških con v centru mest.

Delujoče javno zdravstvo je pomembno tako za splošno blaginjo, kot tudi za blaginjo posameznika. Vzpostaviti je potrebno jasno razmejitev med zasebnim in javnim zdravstvom, poskrbeti za zadostno kadrovske pokritost, poskrbeti za nadaljnje omejitve prehajanja med javnim in komercialnim sektorjem (Dvoživke).

- **Vsak človek mora imeti realen dostop do izbranega osebnega zdravnika.** - Zavzemamo se za ukrepe, ki zmanjšajo preobremenjenost primarnega zdravstva in zagotovijo, da so ambulate dejansko dosegljive, odzivne in sposobne obravnave v razumnem času. Osebni zdravnik mora biti vstopna točka v sistem, ne pa nedosegljiv luksuz.
- **Uvedli bomo centralizacijo in profesionalizacijo javnih naročil v zdravstvu na nivoju regij.** S privarčevanim denarjem bomo skrajšali čakalne vrste, tako da bomo ta sredstva usmerili v več plačanih storitev in zaposlitev večjega števila zdravnikov.
- **Dosegli bomo osebno odgovornost nadzornikov v zdravstvu.** Vzpostavili bomo nadzorne svete v javnih zdravstvenih zavodih.
- **Uvedli bomo upravljavsko izobraževanje bodočih direktorjev in ostalega vodstvenega kadra bolnišnic** in depolitizirali kadrovske politiko v zdravstvu.
- **Prispevek za dopolnilno zdravstveno zavarovanje bo postal progresiven.** Trenutno je to eden redkih prispevkov, ki je v resnici regresiven saj tistim z višjimi plačami znižuje davčno osnovno in zaradi tega plačajo manj davka na dohodek.
- **Za izvajalce zdravstvene oskrbe bomo oblikovali prave spodbude.** Njihovo nagrajevanje bomo razdelili na fiksni del in variabilni del, ki bo temeljil na podlagi hitrosti obravnave pacientov, rezultatov zdravljenja in stanja javnega zdravja populacije v regiji.
- **Okrepili bomo paliativno oskrbo.** Glede na naše naravne danosti je treba začeti s sistematično skrbjo za razvoj paliativnega zdravstva, da bo Slovenija postala država, v kateri se lahko dostojno živi jesen življenja.
- Neozdravljivo bolnim, ki neznosno trpijo, bomo z zakonom omogočili **pravico do pomoči pri prostovoljnem končanju življenja** po avstrijskem zakonskem modelu.
- **Uvedli bomo odškodninski sklad za nekrivdne odškodnine.** Po vzoru skandinavskih držav bomo uvedli poseben odškodninski sklad, iz katerega se financirajo nekrivdne odškodnine za zaplete pri zdravljenju.
- **Uredili bomo sistem e-zdravja.** Pirati bomo po prenovi vodenja IT-projektov v državi prenovili tudi sistem e-zdravja, tako da bo ne le avtomatiziral čim večji del birokratskega bremena, ampak bo uvedel tudi najnaprednejše podporne sisteme za zdravstvene delavce.
- **Telemedicina mora postati standardna možnost tam, kjer je varna in strokovno utemeljena,** saj prihrani čas pacientom in razbremeni ambulate. Omogoča hitrejšo posveto, spremljanje kroničnih bolnikov, obnovo terapij ter usmerjanje ljudi na prave

storitve brez nepotrebnega čakanja in potovanja. Digitalizacija zdravstva mora pomeniti boljši dostop, ne dodatnih ovir.

- Sistem bolniške mora biti enostaven in človeški, posebej pri kratkotrajnih akutnih obolenjih, kjer je danes preveč nepotrebne birokracije. Podpiramo ureditev, kjer se **bolniška v določenih primerih lahko uredi hitro in avtomatsko, brez dodatnega obremenjevanja zdravnikov** in pacientov z administrativnimi postopki. Cilj je manj čakanja, manj pritiskov na ambulate in več prostora za resnično zdravljenje.
- **Zagotovili bomo zaposlitev administratorjev v zdravstvu** za razbremenitev obstoječega zdravstvenega kadra.
- **Posebno pozornost bomo namenili vprašanjem dotrajane infrastrukture.** Določen del zdravstvene infrastrukture je v slabem stanju. Povečali bomo vlaganje v infrastrukturo in posodobitev le-te na primerljivo evropsko raven.
- **Po vzoru naprednih držav bomo uredili področje darovanja organov.** Vse državljane bomo vključili na seznam darovalcev organov, s katerega se bodo polnoletni lahko izločili sami, mladoletne pa bodo lahko izločili njihovi zakoniti skrbniki.
- **Prepovedali bomo diskriminatorne prakse pri sklepanju komercialnih zdravstvenih zavarovanj.**
- **Podvojili bomo financiranje za vse bolnišnične kuhinje, saj je kakovostna hrana ključna za hitro okrevanje pacientov.**

Posebno pozornost bomo posvetili tudi stanovanjski politiki. Res je, da je sedanja vlada že stopila v to smer, a za sedaj se vse odvija preveč počasi in zato ni pravega učinka. Stanovanjska kriza je brez dvoma mati vseh kriz v Sloveniji. Po podatkih Geodetske uprave je v letu 2025 srednja cena rabljenega stanovanja na ravni države prvič presegla 3.000 €/m², v Ljubljani pa skoraj 4.900 €/m². Povprečna starost odselitve pa tiči pri poznih dvajsetih letih in to povprečje raste.

- Zavzemamo se za **uvvedbo nepremičninskega davka** z izjemo prve nepremičnine. Kdor kopiči nepremičnine in na ta način ustvarja dodatno premoženje, naj za to plača primeren davek. V Sloveniji nimamo zares davka, ki odraža ekonomsko stanje trga. Bistveno je, da kopičenje nepremičnin bistveno zmanjšuje kupno moč več kot 30% prebivalstva, saj tretjina prebivalstva plačuje nesorazmerno najemnino glede na svojo plačo, ki bi jo sicer lahko namenili v bolj produktivnemu kapitalu in izboljšanje svojih pogojev bivanja.
- Nepremičninski davek omogoča tudi **bolj racionalno uporabo prostora in razbremeniti trg.** Danes investitorji nimajo tveganja, ki bi jih spodbudila v gradnjo, temveč lahko čakajo, da se cena nepremičnine dvigne z urbanizacijo, ki jo povzročijo k gradnji bolj nagnjeni investitorji. Tako danes prostor stoji v patu, kjer eni čakajo drugega, cene nepremičnin se z demografsko situacijo dražijo.
- S pobranim davkom je treba financirati **množično gradnjo javnih najemnih stanovanj**, kar bo zmanjšalo vrzel med ponudbo in povpraševanjem ter ustavilo rast cen nepremičnin in rast najemnini. Davek je dvostranski, prvič omogoči, da prazne

nepremičnine pridejo na trg, drugič pa z zbranim denarjem financiramo trg gradnje neprofitnih stanovanj in stanovanj z omejenim profitom, tako tudi razbremenimo državno blagajno pri financiranju stanovanj iz proračuna direktno.

- Po vzoru Dunaja je v občinsko prostorsko planiranje za vse večje stanovanjske projekte potrebno vnesti pogoj vsaj **20 % deleža cenovno dostopnih stanovanj**, tako da ne bodo grajene zgolj in izključno luksuzne novogradnje.
- **Uvedba dednih najemniških pogodb** tako za kadrovska kot tudi neprofitna stanovanja za državljane, katerim to predstavlja edino stanovanje. Socialna varnost je zelo pomembna, tako v širšem državnem sistemu, kot tudi na lokalni ravni. Dedne pogodbe neprofitnih in kadrovskih stanovanj omogoča razbremenitev tistih, katerih namen je ustvariti družino. Dunajski model tako tudi omogoča grajenje skupnosti v soseskah, zato da te tudi skupaj odraščajo in gradijo temelje za močne med vrstniške odnose.
- **Vzpostavitev nadzora nad kratkotrajnim in dolgotrajnim najemom.** Današnji sistem omogoča tajitev davkov tistim, ki nepremičnine oddajajo v najem, saj so pogodbe velikokrat spisane na črno. Z nepremičninskim davkom bi tako lahko beležili vsako drugo nepremičnino, ki bi po vsej verjetnosti odšla v najem. Poleg tega bi uvedli pogoj za obratovanje platform, ki omogočajo trženje nepremičnin, da predajo evidence v enotni državni sistem. Ukrep bi razbremenil tako omejeno inšpekcijsko službo v prid bolj učinkovitem ukrepanju.
- **Učinkovitejši nadzor najemniških pogodb.** Najemniške pogodbe so pogodbe tretjih oseb, zato niso nadzorovane s strani države, temveč se spore rešuje na sodiščih. Uvedba evidence najemniških pogodb bi tudi tako omogočila hitrejša ukrepanje v primeru tajitve davkov, zaščitilo bi tako najemodajalce kot najemjemalce, ter razbremenila sodišča tovrstnih tožb.
- Država naj ponudi finančno pomoč občinam za izgradnjo osnovne javne infrastrukture, ki je potrebna za **spreminjanje namembnosti zemljišč** v zazidljiva, po pogojem, da gre za širitev obstoječih pasov zgoščene urbane poselitve ali gradnjo celostnih sosesk.
- **Uvedbo dvotirne predkupne pravice za parcele namenjene večstanovanjski gradnji**, kjer bi občine lahko imele prve pravico do nakupa ter stanovanjske zadruga drugo pravico, šele na to bi prišli na vrsto zasebni investitorji.
- **Sprejetje zakona o stanovanjskih zadrugah.** Stanovanjske zadruga nimajo sistemske ureditve za lasten obstoj. Njihov pravni položaj zahteva močno pravno podlago s katero lahko rešujejo morebitne spore, se vključujejo v lagodnejši davčni sistem ter uveljavljajo predkupne pravice.
- **Uvedbo zakonske podpore fundacijam za stanovanjske zadruga** po modelu iz Španije. Stanovanjske zadruga danes ne uspevajo, ker je težko zagotoviti sredstva za izgradnjo. Ljudje nimajo zagotovila ali si v procesu ustanovitve zadruga lahko premislijo. To za graditelje predstavlja določena finančna tveganja, ki zatirajo gradnjo. Zadrugam je potrebno omogočiti sistemsko zaledje, da ne propadejo v primeru

opuščanja projektov iz strani strank, zato je pomembno, da imajo sistem s katerim si lahko zagotovijo gradnjo na širšem nivoju in ne samo po posameznem projektu.

- **Prenos nepremičnin iz konta DUTB na stanovanjski sklad** oz. uvedbo lažjega odkupa lokalnim družbam za gradnjo stanovanj z omejenim profitom.
- V univerzitetnih mestih bomo **pospešili gradnjo novih študentskih domov**. To bo močno razbremenilo najemniški trg v številnih mestih z velikim deležem študentske populacije. Cilj, da v 8 letih čisto vsi študenti (ne le tisti iz drugih občin!) dobijo sobo v študentskem domu.

Kako je po vašem mnenju na splošno gledano mogoče izboljšati položaj delavk in delavcev v Sloveniji? Navedite tri ukrepe ali rešitve, ki jih boste predlagali na tem področju.

Izpostaviti je treba, da produktivnost raste vse hitreje in da v istem delovnem času naredimo vedno več.

Potrebno bo postopno uvajanje skrajšanega delovnega časa po posameznih panogah. Vzpostavili bomo sheme, ki bodo delavcem olajšale pridobivanje lastniških deležev v podjetjih.

- Uvedba davčnih olajšav za **fizične osebe** za donacije v dobrodelne namene, kulturo, šport in za nevladne organizacije.

2. Dvig produktivnosti gospodarstva

- **Oblikovali bomo strategije podpiranja tehnološko najnaprednejših sektorjev** in družbeno odgovornega podjetništva na splošno.
- Uvedli bomo tako imenovani **mini d. o. o.** po vzoru nemškega modela, za spodbujanje podjetništva in inovativnosti.
- **Delniške opcije ne bodo več obdavčene kot nagrada pri delu**, ampak kot kapitalski dobiček, z namenom nagrajevanja delavcev v visokotehnoloških podjetjih in posledično dvigu konkurenčnosti.
- **Plačilo dajatev pri uveljavljanju opcij bomo zamaknili** do njihove prodaje.
- **Plačilo dajatev pri zamenjavi delnic podjetja za delnice drugega podjetja bomo zamaknili** do njihove prodaje.
- Poskrbeli bomo, da se bodo lahko **kapitalske izgube za fizične osebe prelivale v naslednja leta**.
- **Davčne in finančne ugodnosti za vlagatelje**, ki vlagajo v slovenska podjetja. Predvsem tista, v najzgodnejših fazah rasti – ko podjetja šele začenjajo in se prvič resneje širijo.
- Razširili bomo razpise Slovenskega podjetniškega sklada z dodatnimi sredstvi, specifično za inovativne zadrage. Predvsem z namenom, da se **podpre inovativnost tudi pri tistih, ki bolje delujejo v zadrugah** in manj v klasičnih oblikah podjetništva.
- **Spodbujanje izobraževanja zaposlenih s strani zasebnih delodajalcev**. Za čas, ko se delavec udeležuje izobraževanja (znotraj delavnega časa) se delodajalca oprosti vseh davkov (delavec dobi isto plačo, delodajalec plača manj).

Kako se po vašem mnenju lahko izboljša položaj mladih v državi? Navedite tri ukrepe.

V osnovi je treba nasloviti materialne pogoje mladih. Izboljša se lahko s gradnjo javnih neprofitnih stanovanj, ter olajšanje gradenj stanovanj. Uvedba brezplačnega vrtca za vse otroke s katerimi bomo olajšali vzgojo otrok in planiranje družin. Predvsem pa je potrebno poskrbeti, da bodo mladi, ki vstopajo v življenje odraslih dovolj funkcionalno pismeni, da se bodo zavedali tako svojih pravic, kot tudi svojih dolžnosti.

Kakšen je vaš odnos do nadaljnje integracije Evropske unije? Kako vidite vlogo Slovenije pri tem?

Imamo pozitiven odnos do nadaljnje integracije. Menimo, da lahko Slovenija pripomore pri vključevanju bodočih članicah z Balkana. Pirati zagovarjamo federalizacijo EU.

Aktualne razmere v svetu spodbujajo politike oboroževanja – kako boste v dilemi med maslom in topovi poskrbeli za ohranjanje in razvoj (družbene) blaginje?

Pirati zagovarjamo razvoj domačih proizvodnih in razvojnih zmogljivosti na obrambnem področju, s poudarkom na sodobnih tehnologijah, kot so brezpilotni sistemi, senzorski sistemi, komunikacijske platforme in programska oprema. Nasprotujemo ponovni uvedbi obveznega vojaškega roka in naborniškega sistema, saj gre za drag, neučinkovit in organizacijsko zahteven model, ki ne odговarja sodobnim obrambnim izzivom. Vsakršne naložbe v obrambno industrijo in infrastrukturo morajo potekati prek preglednih javnih razpisov, ob jasnih kriterijih in civilnem nadzoru. Projekti, kot je vojaški holding DOVOS, v svoji trenutni obliki ne zagotavljajo zadostne transparentnosti in predstavljajo tveganje za neučinkovito porabo javnih sredstev. Na evropski ravni se bomo Pirati zavzemali za postopno oblikovanje skupnih obrambnih zmogljivosti Evropske unije, vključno z vzpostavitvijo evropske vojske, ki bo sposobna samostojnega delovanja in obrambe evropskega prostora.

Svet dela

Kako gledate na prihodnost dela in na nenehno pojavljajočo se prekarnost oziroma na prekarne oblike dela? Katere ukrepe boste predlagali za zaježitev naraščanja števila prekarne oblike dela oziroma prekarne na splošno? Bodite konkretni.

Slovenska zakonodaja ima varovalke, ki naj bi služile temu, da naj ne bi prihajalo do zlorab delovne zakonodaje na področju prekarne dela. Vendar bo tu predvsem potrebno predvsem okrepiti inšpekcijski nadzor in spremeniti zakonodajo tako, da bo preprečevala najbolj očitne zlorabe, ki se sedaj dogajajo. Tipični slovenski primer so samozaposleni, ki preko S.P. delajo samo za enega delodajalca, pa se vseeno zgodi, da na koncu v primeru tožbe proti delodajalcu, zadeve padajo na sodiščih.

Ali podpirate ustrežnejšo regulacijo dela prek spletnih platform? S kakšnimi ukrepi se nameravate lotiti tega področja?

Da, podpiramo. Platformnim delavcem bi bilo treba zagotoviti vključitev v socialna zavarovanja glede na dejanske prihodke ter minimalne standarde plačila po odbitku stroškov.

Na kakšen način bi izboljšali delovanje inšpektorata za delo? S katerimi konkretnimi koraki?

Povečanje kadra vzporedno s povečanjem pristojnosti inšpekcijski služb, kar pomeni, da bo potrebno dopolniti tudi zakonodajo na tem področju.

Kaj boste storili glede revnih zaposlenih, ki kljub polni zaposlitvi živijo pod pragom revščine?

V takšnih primerih je potreben dvig minimalne plače. Minimalna plača naj zadostuje za dostojno življenje nad pragom revščine. Poleg tega Pirati predlagamo razbremenitev plač, konkretno 1. in 2. dohodninskega razreda.

Ali podpirate prenovo metodologije za določanje minimalnih življenjskih stroškov in njihov pogostejši izračun, kar je pomembno pri vsakoletnem določanju višine minimalne plače? Na kakšen način bi prenovili omenjeno metodologijo?

Metodologijo bi posodobili tako, da bi na novo opredelili potrošniško košarico z realnimi stroški najemnin, energije, hrane in osnovne digitalne povezljivosti. Uporabljali bi najnovejše podatke o cenah ter upoštevali regionalne razlike, zlasti pri stanovanjskih stroških. Izračun bi bil obvezen in reden (npr. letni), pod nadzorom neodvisnih strokovnjakov, da bi zagotovili strokovnost in transparentnost.

Kako boste okrepili glas in vlogo delavke in delavca v družbi, svetu dela in posameznih delovnih okoljih?

Vzpostavili bomo sheme, ki bodo delavcem olajšale pridobivanje lastniških deležev v podjetjih. Večja podpora zadrugam. Obenem podpiramo večje vključevanje delavcev v odločanje, saj mednarodne raziskave kažejo, da so podjetja, kjer so delavci vključeni v sisteme odločanja, praviloma bolj produktivna in posledično bolj uspešna, obenem pa tudi lažje prebrodijo krize.

Kakšno je vaše stališče glede vključevanja tujih delavcev in delavk v slovensko družbo, saj jih naše gospodarstvo nedvomno potrebuje? S kakšnimi politikami in ukrepi se nameravate lotiti vključevanja te naraščajoče skupine delavcev in njihovih družin v tukajšnji svet dela?

Delavci iz tujine so pomembni za naše gospodarstvo, ampak tukaj je potrebno biti kritičen. Uvažanje poceni delovne sile je naravna pot kapitala. Tuji delavci v mnogih primerih delajo več za manj in s tem spodjedajo moč domačega delavstva. Tako tujim kot tudi domačim delavcem je potrebno zagotoviti enake pravice in humane delovne pogoje.

Menimo da, mora vsak priseljenec dobiti osebni integracijski načrt, ki vključuje jezikovne tečaje, usposabljanja in pomoč pri iskanju zaposlitve. Potreben je tudi konkreten boj proti prekarstvu in podpora sindikatov za tujce, h kateremu bi se lahko tuji delavci zatekli in kjer bi jih izobraževali o njihovih pravicah.

Ali se strinjate, da je pomembno, da je prehod v nizkoogljično družbo tako podnebno kot tudi socialno pravičen oziroma po meri delavstva in okolja? S kakšnimi ukrepi bi to zagotovili?

S tem se zelo strinjamo. Ena izmed rešitev bi bila grajenje novega bloka JEK2, ter depozitni sistem za povratno embalažo. Poudarek je treba dati krožnemu gospodarstvu in podpirati proizvodnjo produktov, ki niso namenjeni omejeni uporabi.

Kako boste zagotovili večjo družbeno odgovornost delodajalcev?

Pirati bomo zagotavljali večjo družbeno odgovornost delodajalcev s poostrenimi nadzor nad že obstoječimi določili, ki urejajo to področje ter sprejemom novih, ki bodo zagotavljala varne delovne pogoje, pošteno plačilo, vključevanje delavcev v nadzor in upravljanje, skrb za okolje ter vključevanje v lokalne skupnosti.

Aktualne razmere zahtevajo neprestane dokvalifikacije in prekvalifikacije delavk in delavcev, kljub dokajšnji ponudbi vseživljenjskega učenja pa je odzivnost prebivalstva dokaj nizka – kako boste zagotovili, da bodo delodajalci prispevali svoj delež na tem področju?

Pirati zagovarjamo idejo, da če je izobraževanje potrebno zaradi potreb delodajalcev, da se le ta izvajajo v okviru delovnega časa. Vse ostale opcije pomenijo dodatno obremenitev zaposlenih izven njihovega delovnega časa, kar slabo vpliva tako na delavce kot tudi na njihove družine.

Kako boste uredili implementacijo akta o umetni inteligenci v slovensko zakonodajo, da lahko delavke in delavci čim bolj ohranijo nadzor nad rabo orodij generativne umetne inteligence?

Umetna inteligenca mora ostati zgolj orodje za povečevanje produktivnosti, ustvarjalnosti in kakovosti dela – ob polnem nadzoru zaposlenih nad njeno uporabo.

Pri implementaciji evropskega Akta o umetni inteligenci (AI Act) v slovenski pravni red bomo zagotovili, da bo Slovenija postavila enega najbolj naprednih modelov zaščite delavskih pravic v digitalni dobi. To nameravamo narediti v dveh fazah.

1. FAZA. Kratkoročni načrt.

Predlagamo takojšnje ukrepe, ki jih je mogoče uvesti že v okviru obstoječih pravil EU in slovenske zakonodaje:

- Dopolnitve kolektivnih pogodb in internih politik z uporabo umetne inteligence na delovnem mestu, ki bodo jasno določale pravice zaposlenih, transparentnost in mehanizme nadzora.
- Smernice za nadzorne organe in inšpekcije, da se AI Act začne izvajati dejansko in ne le formalno.
- Državne institucije kot zgled: država in javni sektor morata uporabljati le takšna AI orodja, ki spoštujejo pravice zaposlenih, transparentnost in varstvo podatkov.
- Standardizirani postopki obveščanja zaposlenih o uporabi AI v podjetjih in organizacijah.

2. FAZA. Srednjeročni načrt.

Za trajno zaščito delavskih pravic bomo v slovensko zakonodajo sistemsko vgradili zaščito zaposlenih pred AI:

- s spremembami Zakona o delovnih razmerjih,
- z dopolnitvami zakona o varstvu osebnih podatkov in
- z vključitvijo uporabe AI v zakon o varnosti in zdravju pri delu,

Delovna inšpekcija bo dobila jasna pooblastila in strokovno podporo za nadzor nad uporabo umetne inteligence na delovnih mestih.

V Piratski stranki želimo, da bodo v slovenski zakonodaji in smernicah jasno zapisani naslednji vidiki:

1. Nobene "črne skrinjice" pri odločanju o delavcih. Nobena odločitev o zaposlitvi, napredovanju, ocenjevanju, disciplini ali odpovedi ne sme temeljiti na nerazložljivem algoritmu. Vsak delavec mora imeti pravico do razumljive razlage in do ugovora.

2. Pravica do izbire in brez prisile v uporabo AI orodij

Uporaba AI orodij ne sme biti prisilna. Zaposleni morajo imeti možnost izbire in ne smejo biti kaznovani, če se odločijo za delo brez teh orodij.

3. »Človek v procesu«

Nobena odločitev, ki bistveno vpliva na delavca, ne sme biti avtomatizirana brez človeškega pregleda in odgovornosti.

4. Pravica do revizijskih sledi in dnevnikov

Zaposleni in njihovi predstavniki morajo imeti dostop do relevantnih informacij o delovanju AI sistemov, zlasti kadar ti vplivajo na ocenjevanje ali nadzor dela.

5. Vključitev psihosocialnih tveganj

Uporaba AI lahko povečuje stres, nadzor in tempo dela. Zato bomo uvedli obvezno oceno teh tveganj kot del varnosti in zdravja pri delu.

V Piratski stranki razumemo sodobno tehnologijo in njihove omejitve. Želimo, da Slovenija postane evropski zgled pri uvajanju umetne inteligence na način, ki krepi demokracijo na delovnem mestu.

Tehnologija mora navsezadnje služiti ljudem – ne obratno.

Kako sicer gledate na uveljavljanje digitalizacije in avtomatizacije v proizvodne procese ter kako je treba pri tem urejati socialno-ekonomske posledice teh procesov?

Smo za postopno digitalizacijo tj. če vse sisteme digitaliziramo in ob enem ukinemo analogne, bomo s tem onemogočili dostop starejšim in tistim, ki nimajo dostopa do interneta. Tukaj je treba postopno digitaliziranje z ohranjanjem obstoječih rešitev. Obenem je tudi treba boljše sistemsko vključevanje in izobraževanje. Poleg opisanega Pirati nameravajo uvesti davek na avtomatizacijo, ki bi služil kot protiutež izgubljenim delovnim mestom. Iz pobranega davka nameravamo financirati univerzalni temeljni dohodek ter zagotovili možnost za uvedbo 4 dnevnega delovnika. Gre za obliko skritega dviga plač, namesto dejanskih dvigov plač bomo zmanjšali delovno obveznost in iz tega naslova povečali (preračunano) urno postavko.

Davki, prispevki in plačilo za delo

Kakšna je vaša usmeritev na področju davčne politike? Ali menite da je potrebna sprememba davka na dodano vrednost in premoženjskega davka ter v kakšni smeri?

Znižanje davka na dohodek v prvem davčnem razredu na 0 %. V prvi dohodninski razred spadajo letni dohodki posameznikov do 9.210,26 EUR dohodka, ki je obdavčen s 16 % davka. Ta davčni razred je potrebno povsem razbremeniti plačila davka na dohodnino.

Znižanje davka na dohodek v drugem davčnem razredu na 20 %. V drugi dohodninski razred spadajo dohodki posameznikov od 9.210,26 EUR do 27.089,00 EUR. Večina zaposlenih ima letne dohodke, ki sodijo v ta davčni razred. Znižanje obdavčitve iz trenutnih 26 % na 20 % v kombinaciji z davčno razbremenitvijo prvega davčnega razreda bo močno dvignila življenjski standard velike večine ljudi.

Izpad dohodkov v državni blagajni zaradi davčne razbremenitve dela bomo nadomestili z **višjim davkom na premoženje najbogatejših posameznikov.**

Ali se strinjate, da je delo preveč obdavčeno, prihodki iz kapitala pa so pogosto obdavčeni z nižjimi stopnjami kot dohodki iz dela, zato bi morali delo obdavčiti manj, kapital pa bolj? Na kakšen način bi to uredili?

- **Znižanje davka na dohodek v prvem davčnem razredu na 0 %.** V prvi dohodninski razred spadajo letni dohodki posameznikov do 9.210,26 EUR dohodka, ki je obdavčen s 16 % davka. Ta davčni razred je potrebno povsem razbremeniti plačila davka na dohodnino.
- **Znižanje davka na dohodek v drugem davčnem razredu na 20 %.** V drugi dohodninski razred spadajo dohodki posameznikov od 9.210,26 EUR do 27.089,00 EUR. Večina zaposlenih ima letne dohodke, ki sodijo v ta davčni razred. Znižanje obdavčitve iz trenutnih 26 % na 20 % v kombinaciji z davčno razbremenitvijo prvega davčnega razreda bo močno dvignila življenjski standard velike večine ljudi.
- Izpad dohodkov v državni blagajni zaradi davčne razbremenitve dela bomo nadomestili z **višjim davkom na premoženje najbogatejših posameznikov.**

Kakšno je vaše mnenje glede višine prispevkov za socialno varnost, ki jih plačujejo delodajalci in delavci? Ali menite, da bi bile potrebne spremembe, in če ja, kakšne?

Prispevki za socialno varnost v Sloveniji vključujejo pokojninsko, zdravstveno, starševsko zavarovanje ter zavarovanje za primer brezposelnosti, pri čemer je breme različno porazdeljeno med delodajalce in delavce. Največje neravnovesje je pri pokojninskem prispevku, kjer delavci plačujejo drugi najvišji prispevek v Evropi, delodajalci pa drugega najnižjega med evropskimi državami. Pri drugih prispevkih bi bilo treba ohraniti stabilno financiranje, ob morebitni razbremenitvi najnižjih plač, da se poveča neto dohodek zaposlenih. Vse spremembe pa morajo biti del celovite reforme, ki hkrati varuje vzdržnost socialnih blagajn in konkurenčnost gospodarstva.

Zaposleni v javnem sektorju prejemajo osnovno plačo, ki ne sme biti nižja od minimalne plače. Ali menite, da bi takšen sistem določanja osnovne plače zaposlenih moral veljati tudi za zasebni sektor?

Da

Ali ste za to, da bi fiskalno pravilo, zapisano v ustavo, zrahljali oziroma ga zasnovali kot manj strogega?

Da, fiskalno pravilo je nekaj, kar je vsilila neoliberalna politika in je za državo škodljiv. Ko pride do krize, je država tista, ki lahko poskrbi za zagon gospodarstva in se kriza lahko premosti zelo hitro. Fiskalno pravilo te krize podaljšuje in pogloblja.

Dolgotrajna oskrba

Na kakšen način boste krepili novo vzpostavljen sistem dolgotrajne oskrbe?

Poenotili in digitalizirali bomo sedanji sistem ter povečali kader v oskrbi in negi.

Kakšno je vaše stališče do obveznega prispevka za dolgotrajno oskrbo? Ali ga nameravate obdržati ali ukiniti? Če ga nameravate ukiniti, kako boste potem zagotovili financiranje dolgotrajne oskrbe kot nove sistemske socialne pravice?

Prispevek nameravamo ohraniti.

Kako boste zagotovili, da bo dolgotrajna oskrba dostopna vsem pomoči potrebnim, ne glede na dohodek, kraj bivanja ipd.?

Z vzpostavitvijo jasnega, javnega ter transparentnega nadzora nad ponudniki storitev, cen, ter kvalitetno izvajanja (na podlagi povratnih informacij uporabnikov), ter dodatnim solidarnim subvencioniranjem za tiste, ki si tega ne morejo privoščiti.

Kako boste poskrbeli za izboljšanje pogojev dela, pa tudi plačila za delo za delavke in delavce v dolgotrajni oskrbi? S kakšnimi ukrepi boste spodbudili zaposlovanje delavk in delavcev v dolgotrajni oskrbi?

Z zvišanjem plačila ter stimulativnim nagrajevanjem za dobro opravljeno delo. Pirati se bomo zavzemali za gradnjo kadrovskih stanovanj za delavce v dolgotrajni oskrbi. Prav tako bomo uvedli brezplačno vrtčevsko varstvo, tudi v popoldanskem času, za otroke delavcev v dolgotrajni oskrbi.

Pokojnine in starejši

Kako boste poskrbeli za upokojence in upokojenke, ki živijo pod pragom revščine?

Z zvišanjem pokojnin na takšno raven, da jim bodo omogočile dostojno življenje ter vzpostavili mehanizem za avtomatsko usklajevanje višine minimalne pokojnine. Odpravili bomo škodljive posledice pokojninske reforme za katero so se nekateri sindikati prodali.

Kako boste poskrbeli za dostojne pokojnine?

Z dvigom pokojnin, izenačenjem prispevkov za pokojnine, ki jih plačujejo delodajalci in delavci ter z odpravi ostalih škodljivih posledic pokojninske reforme.

Dostojno življenje v dolgoživi družbi je eden od smotrov političnega udejstvovanja – kako boste zagotovili dostojno življenje starejših?

Za dostojno življenje je najprej potrebno predvsem zagotoviti materialna sredstva, torej večje pokojnine. Za dostojno življenje so potrebna tudi dostopna ter primerna stanovanja. Gradili bomo neprofitna stanovanja. Zagotovili bomo zadostno financiranje za dolgotrajno oskrbo ter hospice. Pomembno je tudi zagotavljanje vključevanja starejših v širše družbeno življenje, za to bomo namenili sredstva za projekte, ki direktno naslavlja to problematiko.

Enake možnosti

Razlike v plačah med spoloma se po letih povečujejo, to pa vodi tudi v nižje pokojnine žensk. Kaj boste naredili, da se ta trend zaustavi?

Podjetja morajo objaviti plačni razpon pri razpisih za delo!

Kako boste uredili implementacijo direktive o enakih plačilih v slovensko zakonodajo in preprečili neenakost plačil? Ali podpirate ratifikacijo konvencije Mednarodne organizacije dela (ILO) št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela? Kakšne ukrepe za podporo žrtev nasilja bi še predlagali?

Ratifikacije ne podpiramo. Delavci, ki sami odpovejo pogodbo o zaposlitvi, naj vseeno dobijo nadomestilo za brezposelnost. S tem bomo zaščitili ljudi pred mobingom.

Število oseb pod pragom tveganja revščine v zadnjih letih v Sloveniji narašča. Kaj boste naredili za zaježitev revščine?

Tu je prvi pogoj zagotovitev dostojnega plačila za delo in dostojnih pokojnin za minulo delo. Seveda pa sta ta dva mehanizma sama po sebi nezadostna. Poskrbeti bo treba tudi za dostopna bivališča in vzpostaviti sistem socialnega dela, ki se bo ukvarjal z realnimi problemi ljudi v stiski. Iz tega razloga bi morali CSD biti izvzeti iz ZUPa, ker je slednji predvsem ovira pri njihovem vsebinskem delu.

Nekateri so prepričani, da so pogoji za pridobitev socialnih transferjev v Sloveniji prestrogi in obratno. Kakšne spremembe pri socialnih transferjih zagovarjate?

Predvsem je potrebno poenostaviti postopke in poskrbeti, da se za ljudi v stiski čim hitreje najdejo ustrezne rešitve. Tudi tu imajo CSDji probleme z ZUPom.

Ali podpirate razveljavitev ukrepov, ki posegajo v socialne pravice iz t. i. Šutarjevega zakona?

Šutarjev zakon je protiustaven in je sramota aktualne vlade.

Javno zdravstvo

Na kakšen način nameravate (o)krepati javno zdravstvo? Se vam zdi privatizacija v zdravstvu za bolnike škodljiva?

- **Spodbujali bomo gradnjo kadrovskih stanovanj za zdravnike, medicinske sestre in negovalno osebje.** Zdravstvenemu kadru bomo omogočili tudi **brezplačno varstvo otrok** v javnih vrtcih.
- **Uvedli bomo centralizacijo in profesionalizacijo javnih naročil v zdravstvu na nivoju regij.**
- **Zavod za zdravstveno zavarovanje (ZZZS) bomo reorganizirali v tri ločene državne zavarovalnice.** Ena bo zadolžena za financiranje primarnega zdravstva, druga za financiranje sekundarnega zdravstva, tretja pa za financiranje dolgotrajne oskrbe.

Privatizacije zdravstva ne podpiramo.

Ali podpirate ločitev javnega in zasebnega zdravstva? Kako preprečiti odhode zdravnikov iz javnega v zasebni sektor?

Da, samo mreža javnega zdravstva naj bo financirana iz javnih sredstev. Preprečitev odhodov iz javne mreže bomo naslavljali z uvedbo stimulativnega plačila zdravnikov v javnem zdravstvu z višjim nagrajevanjem za tiste zdravnike, ki izvedejo nadpovprečno število zdravstvenih posegov v določenem obdobju.

Kakšno je na splošno vaše stališče do t. i. zdravnikov dvoživk?

Zagovarjamo predvsem strožji nadzor in proaktivno preprečevanje zlorab s strani vodstev bolnišnic, ki so pristojna za izdajanje dovoljenj za popoldansko delo zdravnikov.

Ali boste z zakonom določili pooblastila Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) kot aktivnega kupca zdravstvenih storitev za svoje zavarovance, da bi ta lahko kot kupec nagrajeval racionalno organizacijo zdravstva in porabo namenskih javnih sredstev?

Da

Ali podpirate to, da se obvezen zdravstveni prispevek preoblikuje v progresivno plačevanje, pri čemer tisti z višjimi dohodki prispevajo več?

Da, absolutno!

Sindikati

Socialni dialog kot eno od področij z dokajšnjo avtonomijo vseh vpletenih strani potrebuje spodbudno okolje – kako ga boste zagotovili?

Socialni dialog je civilizacijska pridobitev, ki skrbi za ravnotežje v sistemu. Zato je potrebno poskrbeti, da deluje. Nedopustno je, da nekateri akterki poskušajo socialni dialog izigravati (odstopanje od dialoga, ko jim teme ne ustrezajo) ali pa zlorabo le tega. V kolikor bo potrebno bom poskrbeli, da so zakonodaja dopolni na način, ki bo sankcioniral rušitelje socialnega dialoga.

Ali menite, da je treba sindikalne zaupnike in zaupnice s pomočjo zakonodaje bolje zaščititi?

Da!

Ali si boste prizadevali za vzpostavitev zakonskega okvira, v okviru katerega bi bili sadov sindikalnega dela deležni zgolj članice in člani sindikatov?

Ne

Varnost in zdravje pri delu

Za vodenje učinkovite politike na področju varnosti in zdravja pri delu je ključen monitoring stanja. Ali boste na nacionalni ravni vzpostavili digitalizirano zbirko podatkov po zgledu registra varstva okolja, v katero naj bi delodajalci redno vnašali ključne podatke s področja varnosti in zdravja pri delu?

Da

Izvajalci medicine dela zaradi navzkrižja interesov ne morejo v skladu s svojo strokovno doktrino ugotavljati poklicnih bolezni, saj so finančno odvisni od delodajalcev. Ali boste reformirali medicino dela tako, da bo postala javna služba, ki bo financirana iz javnih sredstev iz naslova delodajalčeve diferencirane prispevne stopnje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni?

Da, medicina dela mora biti javna služba, ki pa se financira iz prispevkov delodajalci. Za to bi uvedli posebno dajatev za delodajalce, ki bo na letni ravni približno enaka stroškom, ki jih že zdaj delodajalci namenijo medicini dela.

Delavec, ki mora danes sam vložiti zahtevo za priznanje statusa poklicne bolezni, ni usposobljen za njeno prepoznavanje. Ali boste nadgradili Pravilnik o poklicnih boleznih tako, da bo za predloge za njihovo ugotovitev v bodoče naloga javno-financiranega izvajalca medicine dela?

Da, to bi že sedaj morali biti urejeno na ta način.

Inšpektorat RS za delo na področju varnosti in zdravja pri delu najpogosteje ugotavlja slabo strokovno delo na področju ocenjevanja tveganja in usposabljanja delavk ter delavcev za varno delo. Ali boste znova predpisali dovoljenji za opravljanje teh dveh strokovnih nalog?

Da

Kakšna bi morala biti zaščita delavk in delavcev pri delu na prostem, kadar temperatura ozračja presega 30 stopinj Celzija oziroma je nižja od 16 stopinj Celzija, in sicer v dejavnostih, za katere še noben predpis ne določa omejitev? Gre za transportna sredstva, ki se uporabljajo zunaj podjetja; pri pridobivanju mineralov in nekovin v ekstraktivni industriji; na ribiških čolnih in na poljih, v gozdovih in na podobnih zemljiščih, ki tvorijo del kmetijskega ali gozdarskega podjetja, in ležijo stran od zgradb delodajalca.

Pri delu na visokih temperaturah (nad 30 stopinj celzij) smatramo, da so potrebni ukrepi:

- Prilagoditev delovnega časa, (v zgodnjih jutranjih urah ali poznih popoldanskih, manjša intenzivnost dela v času največje vročine)
- Pogostejši odmori v senci ali v hlajenem prostoru
- Če je možno zagotovitev naravne ali umetne sence
- Hlajene kabine v transportnih in delovnih strojih
- Brezplačna voda
- Posebna osebna zaščita (lahka, zračna oblačila, pokrivala z zaščito za vrat, sončna krema, sončna očala...)
- Izobraževanje o nevarnosti dela na visoki temperaturi ter prepoznavanje prvih znakov s tem povezanih bolezenskih stanj
- Uvedba jasnih pravil kako reagirati ob prvih znakih bolezenskih znakov povezanih z visoko temperaturo

Pri delu na nizkih temperaturah (pod 16 stopinj Celzija) smatramo, da so potrebni ukrepi:

- Prilagoditev delovnega časa (delo načrtovano v toplejšem delu dneva če je to možno, rotacije delavcev)
- Pogostejši odmori v ogrevanem prostoru
- Ogrevane kabine v transportnih in delovnih strojih

- Toplotno izolirana delovna obleka, obutev ter pokrivala, deloven rokavice
- Zagotavljanje nepremočljivih oblačil pri delu v visoki vlagi ali v snegu
- Izobraževanje o nevarnosti dela na nizkih temperaturi ter prepoznavanje prvih znakov s tem povezanih bolezenskih stanj

Ali bi glasovali za sprejem direktive EU in slovenskega predpisa za obvladovanje stresa in drugih psihosocialnih tveganj na delovnem mestu?

Da

Stanovanjsko področje

Kaj boste storili glede stanovanjske krize, ki je posledica tega, da se je Slovenija po osamosvojitvi odpovedala – vsaj do nedavnega – aktivni javni stanovanjski politiki in s stanovanjskim zakonom privatizirala velik delež takratnega stanovanjskega fonda? Kakšne ukrepe v zvezi s tem načrtujete?

Zavzemamo se za sledeče ukrepe:

- uvedba progresivnega nepremičninskega davka
- množično gradnjo javnih najemnih stanovanj
- Uvedbo sistema, ki omogoča fizičnim osebam tudi odkup neprofitnih stanovanj
- Uvedba dednih najemniških pogodb
- Vzpostavitev nadzora nad kratkotrajnim in dolgotrajnim najemom
- Grajenje stanovanj sofinancirana s strani državljanov.
- Sprejetje zakona o stanovanjskih zadrugah
- pospešena gradnja novih študentskih domov.

Ali potemtakem podpirate gradnjo javnih najemnih stanovanj? S kakšnimi ukrepi jo je po vašem treba okrepiti in pospešiti? Ali bi morala država pospešeno graditi tudi stanovanja za prodajo?

Javna najemna stanovanja so nujnost, saj pomenijo več dostopnosti za mlade družine in druge akterje, ki potrebujejo prebivališče. Če je javnih stanovanj dovolj, začnejo vplivati tudi na nižanje cen komercialnih ponudnikov. Prav tako bi morala država v usklajeno z lokalnimi skupnostmi in njihovimi potrebami, poskrbeti tudi za gradnjo ne predragih stanovanj za prodajo, kar bi ugodno vplivalo tudi na znižanje komercialnih cen.

Treba je financirati množično gradnjo javnih najemnih stanovanj, kar bo zmanjšalo vrzel med ponudbo in povpraševanjem ter ustavilo rast cen nepremičnin in rast najemnin.

Kdaj boste obdavčili nepremičnine in kakšen bo ta davek? Ali podpirate omejitev oziroma regulacijo višine stanovanjskih najemnin, in če da na kakšen način?

Zavzemamo se za uvedbo progresivnega nepremičninskega davka z izjemo prve nepremičnine.

Sindikati upokojencev Slovenije, ki je del Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, si že dalj časa prizadeva za državno sofinanciranje vgradnje dvigal v stanovanjske objekte? Ali boste

poskrbeli za ureditev systemskega sofinanciranja te možnosti oziroma, kako boste na splošno poskrbeli za večjo mobilnost starejših?

Menimo, da je dostopnost do bivališča temeljna socialna pravica in ne privilegij. Zato podpiramo systemske rešitve, ki starejšim omogočajo dostojno, varno in samostojno življenje v domačem okolju. Državno sofinanciranje vgradnje dvigal v večstanovanjskih stavbah vidimo kot smiselni ukrep za povečanje dostopnosti.